

vi suæ voluntatis, seu libertatis non potest homo cessare ab actu illo intra illam morulam.

XV. Sed est plane absurda responsio, quia si ex vi libertatis non potest cessare ab actu intra illam durationem; ergo natura libertatis postulat quod non cesset, et ita non est in sua potestate cessare; ergo gratia extrinsecus adveniens non potest interrompere illam durationem nisi destruendo naturalem modum libertatis, vel potius dando libertatem quam non habet voluntas pro illa duratione. Et præterea non solvitur argumentum in alio casu, scilicet quando homo post instans conversionis peccat, ad peccatum enim non advenit gratia extrinsecus. Quod si non potest immediate post homo peccare per aliquam durationem determinatam, sequitur quod in illa duratione homo sit impeccabilis, et quantumcumque insurgant gravissimæ tentationes pro illo determinato tempore non indigebit homo speciali Dei beneficio ad resistendum illis, quia non potest homo pro tunc cessare ab illo actu toto illo tempore, et consequenter neque tentatio prævalere, quæ omnia sunt plena absurditate. Nec sequitur posse produci infinitos actus finito tempore categorematice et in actu, sed syncategorematice, et in potentia quia quolibet instanti signato divisive potest produci actus, sed quia non possunt omnia signari collective, non possunt esse infiniti categorematice: attentio autem quam postulat actus potest quolibet instanti, vel tempore interrumpi.

XVI. Igitur cum hic loquamur de continuatione libera actus sive immediate post instans, sive post aliquam moram temporis, difficultas de merito ratione continuationis est in duobus. Primum, quod est commune omni sententiæ, ut bene ob-

servavit Suarez loco supra citato, numero XLII, scilicet quomodo actus ratione continuationis mereatur augmentum, et novum præmium, et tamen illud præmium non sit infinitum, quia continuatio fit per partes proportionales, quæ sunt infinitæ, et indeterminatæ, si ergo quælibet continuatio quantumcumque indesignata, et proportionalis est meritoria novi præmii, quia libere addit continuationem, consequenter in fine unius horæ erunt infinita præmia correspondentia infinitis partibus continuationis, quia quælibet duratio signata habet infinitas partes proportionales. Hoc autem æque currit sive præmium quod meretur sit essenziale, sive accidentale, sive novus titulus, sive nova res, nam nec potest habere infinitos titulos in fine horæ, neque infinitum gaudium accidentale; ergo eodem modo currit hæc difficultas in utraque sententia.

XVII. Quod si dicatur cum Suarez continuationem esse solum circumstantiam actus, ac proinde non ita mereri continuationem, sicut primam productionem, quæ elicit actum quoad substantiam, atque adeo plus meretur quam accidentalis duratio, insurgit tunc secunda difficultas, quia sequitur majoris meriti esse discontinuare actus intra horam, et interrompere producendo plures, quam continuare unum cæteris paribus, et stante æquali intentione; qui enim interrompit, et plures actus elicit, multiplicat actus quoad substantiam; qui vero continuat, solum addit accidentalem durationem, seu perfectionem, non substantiam novam; ergo plus merebitur qui discontinuat actus; hoc autem per se satis est magnum absurdum, quia ille qui continuat per totam horam majorem vincit difficultatem, quia plus perseverat et facit actum excedentem omnes illos

interruptos, eo quod toto illo tempore quo alii actus fiunt, iste durat, et ulterius etiam durat eo tempore quo alii non fiunt, sed interruptuntur; et tamen istud consequens devorat Suarez ubi supra numero XLII, et Granados disp. VIII, sect. IV. Non tamen video quomodo respondeant replicæ factæ.

XVIII. Resolutorie ergo dico, quod in continuatione actus dupliciter potest homo procedere. Primo, ex electione ipsius continuationis, id est, intendendo, et eligendo ipsam continuationem, ut qui eligit, verbi gratia per unam horam orare; quo pacto S. Thomas 2-2, quæst. cxxxvii, articulo primo ad tertium inquit, quod perseverantia est virtus specialis quando ex propria intentione finis persistit in bono: secundo, potest aliquis de facto continuare actum sine hoc quod præcedat electio continuandi, id est, exercendo continuationem, et de facto continuando, licet non sit intenta, nec electa ipsa continuatio. Primo modo manifestum est, quod totum meritum continuationis potest salvari in illo primo actu, quo quis efficaciter eligit, et applicavit se ad continuandum actum, neque ipsum exercitium exhibitum addit novum meritum, nisi nova difficultas insurgat, quæ vincenda sit per actum. Et hoc modo continuatio ipsa pertinet ad substantiam actus, quia est objectum specificans illam electionem; actus autem exterior, seu exercitus non addit novam bonitatem, vel meritum ad bonitatem actus interioris quantum ad illam bonitatem quæ ex ipso actu interiori participatur, sicut docet S. Thomas 1-2, quæstione xx, art. iv, nisi vel actus multiplicetur, vel magis extendatur in diuturnitate, vel crescat in intentione; tunc autem non magis extenditur in diuturnitate, quia illa diuturnitas fuit objectum electum,

et intentum. Quare nisi excedat illam non superaddit intentioni continuationis actus exterior, seu exercitus, et tunc illa electio, qua quis elegit continuare actum, verbi gratia per horam, ita est perfecta quod non æquivalet ei multiplicatio actuum interruptorum in illa hora, si quidem eligit aliquid in quo includitur totum tempus illorum actuum interruptorum, et aliquid amplius, scilicet id quod continuat vincendo majorem difficultatem.

XIX. Si vero secundo modo procedat (quod tantum moraliter vix videtur possibile) cum aliquis advertenter, et deliberate persistit, tunc dicendum est, quod ille actus simpliciter est melior, quia diuturnior, ut colligitur ex D. Thoma prima secundæ citata, ita quod illa continuatio addit rationem bonitatis ad primam productionem, quia voluntas fit melior. Et hic est unus casus, quo actus exterior addit bonitatem ad actum interiorem, ut ibi dicit S. Thomas, si quis propter impedimentum aliquod desistat, alius vero continuet actum, simpliciter iste est melior, quia diuturnior: plus ergo meretur qui continuat intra horam, quam qui plures actus interrompit.

XX. An vero ista diuturnitas excedat in merito primam productionem actus quoad substantiam, respondetur hoc solum Deum cognoscere, qui ponderat spiritus; secundum tamen moralem existimationem aliquando datur tam magna continuatio quod sine dubio in difficultate vincenda, et in perfectione superat primam productionem aliquando ita parva quod superatur. Nec tamen sequitur infinitas (ut prima objectio proponit) quia idem argumentum potest fieri in quantumcumque duratione, seu actu durante per aliquod tempus etiam brevissimum, si libere fiat, quia in qua-

cumque duratione habente partes sunt infinitæ et indeterminatæ partes in potentia, non in actu. Unde illa infinitas solum est in potentia, et syncategorematica, sicque cuilibet parti continuationis meriti indeterminatæ non correspondet præmium determinatum, quia non est moraliter existimabile id quod moraliter non est designabile; quare illæ partes unum meritum certum, et determinatum, non vero seorsum habent distinctum meritum.

XXI. Ad ultimam difficultatem respondetur, quod sine dubio etiam in actibus remissis totum quod est in actu, sive pertineat ad substantiam, sive ad circumstantias, habet quasi subjective rationem meriti, et in hoc bene procedit Suarez numero XLIV, et Granados disputatione septima: cum enim actus remissus sit meritorius, nihil ab illo actu excludendum est, quod meritorium non sit quasi subjective, id est, componat actum meritorium, et ad merendum concurrat. Cæterum an cuilibet rationi concurrenti ad constituendum actum meritorium, sive sit per modum partis aut gradus, sive per modum circumstantiæ, correspondeat distinctum præmium, et distinctum augmentum charitatis, sive statim, sive suo tempore dandum, prædicti auctores non definiunt, sed dicunt aliquando id habere, aliquando non, ita quod aliqui actus perfectissimi merentur dari augmentum secundum totam latitudinem actus; ita quod cuilibet gradui correspondeat novus gradus augmenti, alii vero non. Imo dicunt quod si actu remisso aliquis efficiat actum objecti excellentioris, ut ingredi religionem, pati martyrium, iste actus merebitur augeri charitatem secundum totam latitudinem propter excellentiam objecti; alii vero actus imperfectiores non ita merentur. Sed totum hoc est divi-

nare, nec ipsi audent quidquam definire, nam spiritus ponderat Deus.

XXII. Sufficiat dicere, quod cum ratio meriti pensetur ex morali existimatione, et in merito præmii essentialis existimatio, et valor desumatur ex charitate, quæ sola prodest quoad præmium essenziale, ut ex Apostolo diximus, non est quod rationem meriti sic dividamus, ut cuilibet rationi, aut circumstantiæ ad meritum concurrenti, assignemus novum præmium, et augmentum, sed omnes rationes ad meritum concurrentes a charitate imperari, et formari intelligamus; et prout charitas plura imperat, vel format aut magis intense, crescere etiam valorem meriti, respectu præmii essentialis. Ratio est, quia valor meriti respectu præmii essentialis sumitur a charitate ut a radice; ergo secundum quod charitas plus se extendit, vel intendit, intelligitur etiam crescere valor meriti, in actibus quidem immediate elicitis per solam elicentiam; in actibus autem imperatis informando per imperium omnes rationes, et circumstantias actus imperati, unde ex omnibus illis integratur unum meritum, et correspondet unum augmentum, cujus valorem in individuo solus Deus scit. Quando autem, et quomodo reddatur dicetur articulo sequenti.

ARTICULUS IV.

Quando detur augmentum de facto pro actibus remissis.

I. Hæc est difficilior pars totius disputationis, quæ implicatissima redditur ex determinatis in præcedentibus articulis. Ex illis enim quasi contradictoria videntur in-

ferri. Nam si quilibet actus remissus meretur augmentum gratiæ, sicut et vitam æternam, utique de condigno illud meretur; ergo debet reddi ipsi merenti in quocumque eventu; nisi ponat obicem culpæ, qua reddat se indignum, ergo etiamsi nunquam eliciat actum ferventiorum, reddetur illi tale augmentum, sicut et vita æterna, quia meritum illud non potest fraudari jure suo. E contra vero admisimus in primo articulo, quod actus non solum debent habere rationem meriti, sed etiam dispositionis proportionantis subjectum formæ introducendæ, sicut ex principiis de fide deducitur id intervenire in initio justificationis; ergo quantumcumque actus remissus sit meritorius augmenti gratiæ, tamen nisi subjectum proportionetur non recipiet de facto tale augmentum, sicut neque ipsam visionem beatificam, quam charitas meretur de facto unquam recipiet nisi anima separetur a corpore, et recipiat lumen gloriæ, quo proportionatur visioni.

II. Ex hoc ergo ortæ sunt duæ principales sententiæ in hac parte. Una attendens ad rationem meriti condigni, ponit statim ac elicitur actus meritorius sive remissus, sive intensus dari augmentum gratiæ quod meretur. Quæ sententia communiter tribuitur Nominalibus, Gabrieli, Almaino, et aliis, eamque modo sequuntur recentiores pater Suarez, Vazquez, Torres, Granados, et alii, quos citabimus articulo secundo pro sententia negante requiri physicam dispositionem præter meritoriam ad augmentum gratiæ. Et præcipuum hujus sententiæ fundamentum est illud primum argumentum quod in eodem articulo proposuimus, et solvendum remisimus ad hunc articulum. Cui etiam addi potest communis difficultas de reviviscencia meritorum, quia quando homo resurgit a peccato per pœ-

nitentiam omnia merita antecedentia reviviscunt ad præmium, quod antea merebantur; et tamen actus pœnitentiæ quo resurgit non semper est æqualis magnitudinis meritorum, quæ præcesserant ante peccatum; ergo impertinens est illa physica dispositio proportionans formæ introducendæ; sed sufficit dispositio moralis, aut meritoria.

III. Secunda sententia principalis attendens ad rationem dispositionis qua subjectum debet proportionari formæ infundendæ, fatetur actus remissos mereri quidem augmentum gratiæ, sicut et vitam æternam, eam tamen non statim dari, sed quando homo sufficienter se disposuerit. Ita docuit S. Thomas 1-2, quæst. cxiv, art. viii ad tertium, ubi inquit: « Quod quolibet actu meritorio meretur homo augmentum gratiæ sicut et gratiæ consummationem, quæ est vita æterna. Sed sicut vita æterna non statim redditur, sed suo tempore, ita nec gratia statim augetur, sed suo tempore, cum scilicet aliquis sufficienter fuerit dispositus ad gratiæ augmentum. » Quando autem sit sufficienter dispositus D. Thomas, ibi non explicat, sed addit in hac secunda secundæ, quæstione xxiv, articulo sexto, quod: « Non quolibet actu charitatis augetur charitas, sed quilibet actus charitatis disponit ad charitatis augmentum, in quantum ex uno actu charitatis homo redditur promptior iterum ad agendum secundum charitatem, et habilitate crescente homo prorumpit in actum ferventiorum dilectionis, quousque conetur ad charitatis profectum, et tunc charitas augetur in actu. » Et subdit solutione ad primum: « Quod quilibet actus charitatis meretur charitatis augmentum, non tamen statim augetur, sed quando aliquis conatur ad hujusmodi augmentum: » ubi aperte D. Thomas, et negat statim